Rapporten All-Archeo bvba 1183

Programma van maatregelen
Herentals - Fraikinstraat

Natasja Reyns

Bornem
2021

Gemotiveerd advies

Er werd een proefputtenonderzoek (projectcode: 2021C303) uitgevoerd, dat aangeeft dat er geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig geacht wordt in het kader van de geplande vergunningsaanvraag.

Het bureauonderzoek dat voorafgaand aan het proefputtenonderzoek uitgevoerd werd, toonde aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er was een concrete verwachting naar de aanwezigheid van sporen van bewoning binnen het onderzoeksgebied. Deze sporen kunnen dateren uit de volle middeleeuwen tot de nieuwste tijd. Tot voor kort was een groot deel van het terrein bebouwd. De impact van de laatste fase van bebouwing op het aanwezige bodemarchief is onbekend. Wel staat vast dat de geplande bodemingrepen het bodemarchief binnen het volledige onderzoeksgebied bedreigen. Daaruit volgde dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is.

Het proefputtenonderzoek heeft de informatie uit de reeds uitgevoerde stappen in het vooronderzoek kunnen aanvullen en bijstellen. Op het terrein aan de Fraikinstraat blijken geen resten meer aanwezig die verband houden met historische bebouwing. Het oosten van het terrein is in het verleden sterk verstoord. Naar het westen toe, daalt de topografie. Dit heeft tot gevolg dat zich in het westen van het onderzoeksgebied de rand van een natte depressie manifesteert, die zich nog verder uitstrekt naar het noordwesten. Nergens op het terrein werden relevante archeologische resten aangetroffen die aanleiding geven om te spreken van een waardevolle archeologische vindplaats. Bijgevolg is behoud in situ of de uitvoering van een opgraving niet aan de orde. We adviseren dat in het kader van de geplande werken op het terrein geen bijkomend archeologisch onderzoek meer nodig is.

Op het perceel aan de Goudbloemstraat worden niet langer werken gepland. De werken voor dit perceel zijn echter wel vergund en de opgestelde archeologienota stelde dat er een proefput aangelegd moest worden op dit perceel. Indien in de toekomst toch nog bodemingrepen plaatsvinden op dit perceel in het kader van de verleende omgevingsvergunning, dient het voorziene verdere vooronderzoek hier nog uitgevoerd te worden.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Antwerpen, Herentals, Herentals, Fraikinstraat 27-29 en Goudbloemstraat (tussen nummer 14 en 16), Fraikinstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:
- 182582, 207940
- 182580, 207925
- 182531, 207902
- 182521, 207942

Kadastrale percelen: Herentals, Afdeling 1, sectie F, nummers 128d, 131g, 136e² en 136v²

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie 2.3.2 in het Verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie 2.4.4 in het Verslag van resultaten.

Figuur 2: Afbakening onderzoekszone voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de verstorende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Hoe ziet de stratigrafie er binnen het onderzoeksgebied uit?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Wat is de bewaringstoestand van het bodemarchief?
- Waar bevindt zich de grondwaterspiegel?
- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn resten van de historische bebouwing, te zien op historische kaarten aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn relevante archeologische resten aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, is behoud in situ mogelijk of is verder archeologisch onderzoek nodig?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:
1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?
2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein bebouwd is of in gebruik is als tuin.

Landschappelijk bodemonderzoek kan relevant zijn om de bewaringstoestand van het bodemarchief beter in te kunnen schatten.

Het lijkt echter efficiënter om meteen over te gaan tot een proefputtenonderzoek. Deze onderzoeksmethode laat toe om een antwoord te bieden op de nog openstaande onderzoeksvragen met betrekking tot de bewaringstoestand van het bodemarchief, de aanwezige stratigrafie ter hoogte van het onderzoeksgebied en de aanwezigheid van relevante archeologische sporen. Deze onderzoekstechniek is geschikt omdat een site met complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 106 m², zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Onderzoekstechnieken

De geplande werken hebben een negatieve impact op het aanwezige bodemarchief. Ze kennen een verstoringsdiepte tussen tot ca. 1,70 m onder het maaiveld. Daarom dient het bodemarchief tot op een diepte van 2 m (1,70 m maximale verstoringsdiepte + 30 cm buffer) onder het maaiveld als bedreigd beschouwd te worden. Dit is de zone die onderzocht moet worden.

Voor aanvang van het proefputtenonderzoek dient de aanwezige bebouwing gesloopt te worden. De uitbraak van ondergrondse massieven dient te gebeuren onder begeleiding van een archeoloog. Omdat historische bebouwing verwacht wordt, mogen muren en funderingen die archeologisch relevant zijn niet uitgebroken worden. Dit dient aangegeven te worden door de begeleidende archeoloog.

Proefputten

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Proefputten worden aangelegd met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en dient zodanig geregistreerd te worden. Indien de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context niet bereikt kan worden, dient men per proefput enkele boringen of sonderingen tot 20 cm in de natuurlijke ondergrond in tafonomisch primaire context te plaatsen om de stratigrafie in kaart te brengen.

Figuur 3: Inplanting van de proefput (blauw), weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Er dient één proefput aangelegd te worden. De aan te leggen proefput is 2 m breed en 4 m lang. De proefput kan op een dieper niveau versmallen in functie van de veiligheid. De omvang van de proefput is gekozen in functie van het behouden van voldoende afstand ten opzichte van de straatzijde en de nabijheid van de bebouwing rondom het terrein. Op die manier wordt ca. 7,5% van het onderzoeksgebied onderzocht. De dekkingsgraad en inplanting volstaan om voldoende gefundeerde uitspraken te doen over de rest van het terrein. De proefput wordt aangelegd om de verwachte resten van historische bebouwing te onderzoeken.

Figuur 4: Weergave van het proefputtenplan op het Primitief Kadaster (www.cartesius.be)

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk die voor aanvang van het onderzoek met ingreep in de bodem reeds voorzien zijn.